

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K

pol leta 5— "

četrt leta 2—50 "

posamezne številke po 20 h.

Za oglasila je plačati od enostopne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

" " " dvakrat . . . 12 "

" " " trikrat . . . 10 "

za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Nujna prošnja.

Prijatelj, ki spisuje kulturno zgodovino Slovencev, me je naprosil, naj mu preškrbim zanesljivih in točnih podatkov o razdelitvi draginjskih doklad kranjskemu učiteljstvu, ker hoče temu socialnemu in kulturnemu žalostnemu dejstvu v svojem delu posvetiti posebno poglavje, da ostane krivica prihranjena še poznim rodovom.

Tem potem prosim vse prizadete tovariše in tovarišice, naj mi takoj pošljejo ves material. Tisti, ki so to že storili na drug naslov, naj tega več ne store, ker je vse ono gradivo že v pravih rokah.

Naj zve javnost vse, da popolnoma spozna položaj naprednega učiteljstva. Resnica naj govori!

Zadeva je nujna — takoj na delo! Bati se ni nikomur ničesar in nikogar, ker sta krivica in pristranost že dosegli svoj višek!

E. Gangl.

Učiteljske draginjske doklade v kočevskem okraju.

Priobčili ste že več dopisov iz vrst učiteljske Raje o načinu razdelitve draginjskih doklad v vilajetu Kranjskem, a žalostna stvarina še daleč ni izčrpana.

V soboto, 21. t. m., smo imeli okrajno učiteljsko konferenco, katere edini dnevniki red je bila volitev zastopnikov v okrajni šolski svet. Izvoljena sta bila s petkratno večino nad klerikalnimi kandidati napredna učitelja I. Loser v Borovcu (Morobitz) in F. Stefančič v Laščah. Znani Slomškar in pol I. Štrukelj, ta imenitni izumitelj »poetičnih« šolskih kronik, je zamen izkušal z raznimi pismi napraviti zmešnjavo zlasti med kočevskimi kolegi. Dobil je le 11 glasov. Umevno je, da je zmaga tudi lista naprednih namestnikov F. Wigeleta v Loškem potoku in Fr. Kautzkega v Kočevju. In šele pri tej priliki smo dobili natančne informacije o draginjskih dokladah. Zato pridemo tudi šele sedaj v javnost z njimi. Ker poznamo te gospodujoče paše in beže, smo malo pričakovali, a še veliko manj dočakali. Prosim vas: Slovensko učiteljsko društvo tega okraja

je imelo letos 32 članov. In veste, na koliko je porosil blagoslov iz deželnega dvorca? Na 0 učiteljev in le 4 učiteljice! In še izmed teh so dobile tri le 10% in le ena 15% doklado. Velike Lašče in Sodražica, kjer deluje po zadrilu klerikalnega nadzornika samega, jako vestno 12 učnih oseb in je za učne uspehe v pretečenem šolskem letu dobilo celo priznanje deželnega šolskega sveta, sta bili popolnoma prezrti (doklad deželni bi moralo biti 8 teh oseb)! In to vključ temu, da to učiteljstvo nima niti nobenih stranskih dohodkov in tudi ne prostega stanovanja! Takisto praznih rok je deželnozborni Miklavž prišel k naprednemu učiteljstvu v Ribnici in v Dolenji vasi. In koliko je še drugih prezirancev na manjših šolah! Klerikalno učiteljstvo v Dobrepoljah je pa seve radodarni svetnik moral obdariti s 25% doklado v obliki svetlih kron. Lahko si je torej misliti, kako uničujoče vpliva ta gorostasna krivica na že itak potrta srca ubogega učiteljstva! Gospodje, ki so se »stekli zaslug« za ta način razdelitve, bi pač zaslužili medalje z veliko številko 5 v sredi, ki naj bi njihovo tanko vest trajno opominjala na ono božjo zapoved, ki pravi: ne ubijaj!

Da, dušna smrt! Koliko groznejša je od telesne. S telesno se trpljenje jenja, z dušno ne začne pričenja. Sprčo teh in še mnogo drugih že dokazanih dejstev je treba z nova pribiti, da slovenskim klerikalcem služi glede naprednega učiteljstva kot vodilno načelo besede Senoe: **Živi in umiraj, umiraj in živi!** Prav je imel deželni odbor dr. Triller, ki je pri odklonitvi soodgovornosti za deželno gospodarstvo omenjal tudi način razdelitve učiteljskih doklad. **Denar vseh davkoplačevalcev se je razdelil skoro edinoletno pristašem S. L. S.!** Za pesek v oči so si izbrali le nekatere neškodljive jim učiteljice. Da, gospod urednik, jaz nisem prijatelj kričanja in ne pretiravanja, a vendar izrečem sprčo omenjenih in še spodaj navedenih fakt globoko prepričanje, da je tista znana »previdnost« delila milost z malimi izjemami le onim, ki so bili previdni s svetotajstvi Slomškarje. Naj bo potem še tako bogat in še tako zanikern! In kdor se ni izkazal z vstopnico v to klerikalno organizacijo, je bil zavržen, naj bo še tako potreben, veste

bil zavržen, naj bo še tako potreben, vesten in priden! Vsaj za naš slovenski del okraja vzdržujemo to trditev vsak čas in pred vsakomur.

Zdi se mi, da je tu vmes tudi masevalni akt Jaklič-bega, ki se more dosejati ponašati s tako majhno peščico »svojih dragih« v volilnem okraju. Kdor bi morala še utegniti dvomiti o mojih trditvah, tega prosim, naj vzame v roke ročni zapisnik, poišče imenik šol in učiteljstva ter pozveduje resničnost mojih očitaj, ki so: Zakaj je dobila Slomškarica N. K. v K. 25%, napredna učiteljica A. K. na R., ki je najmanj tako potreben kot ona, pa 0% doklado? Zakaj je dobil Slomškar F. J. v L. pot., ki ima z orglarijo okoli 300 K stranskih dohodkov in prosto stanovanje, 20%, njegov tovariš na isti šoli C. V., ki je navezan le na svojih borih 66 kron na mesec, torej brez stranskih dohodkov in brez prostega stanovanja, pa 0%? Zakaj je Slomškar in organist A. P. v F. V., sin bogatih staršev, dobil 25%, učiteljica Sl. Z. v V. L., hči učiteljice-vdove, brez vsakega imetja, in ki mora tudi z le 66 K na mesec preživljati se, 0% doklado? Zakaj je dobila Slomškarica J. Sch. v D. v., katere oče je menda v 6. plačilnem razredu državnih uradnikov, 25%, tovariš Neslomškar na isti šoli, J. J., ki je sin revnih kmetijskih staršev, pa 0% doklado? Najgorostasneje pa je, da sta Slomškarica A. Š. v R. — pred dvema letoma srečna dedinja več tisoč kron, katerih dobri tek je okusila celo neka njena tovarišica v elegantnih hotelskih počitnicah, in M. T. v R., edina hči trgovca in lastnika dveh hiš v Lj., deležni 10% — oziroma 25% doklade; na isti šoli nastavljen napredna učiteljica A. K. (poleg še mnogo drugih tudi jako potrebnih), ki mora edino s svojimi službenimi skromnimi prejemki pritižljati sebe in mater-vdovo, pa tudi 0%!? In koliko je še drugih slučajev!

Gospod urednik! Verjemite mi: ne morem se ubraniti solz, celo bridkih solz, ko pišem te vrstice in ko mislim na to, s kako resignacijo so mi ti reveži in te reve izražali svoje gorje, in ko se ne morem iznebiti bojazni, da bo ta vnebovpijoča krivica napravila iz dobrih učiteljskih oseb slabe in koliko bo zaradi tega trpela mladina in domovina! Naj vam, žrtvam turškega reži-

ma, vam junakom in junakinjam — značajem, prinese sveti Božič vsaj nekaj duševnega miru in v ranjena vaša srca naj posije vsaj žarek tolažilnega upanja, da mora prej ali slej tudi vam roditi se socialen odrešenik! To želi najiskrenejši vaš, v čutu pravičnosti še nikdar v svojem, nad 20letnim službovanju tako globoko užaljeni — sotrpini.

Vsem okr. učit. društvom.

(K zadnjemu uvodniku.)

Opravičeno ogorčenje je razburilo tovariša F. W-a, ker le v razburjenju je mogel napisati v zadnjem »Tovarišu« poziv: »Vsem okrajnim učiteljskim društvom«.

Popolnoma soglašam z njim glede prvega dela: učiteljska društva naj uvedejo pri svojih članih okcijo za podporo prezrtim. Dobro, krasna misel!

Nikakor pa ne morem razumeti tovarisa F. W-a, da priporoča prositi tudi šolske prijatelje itd. Res, precej(?) prijateljev imamo. Hvaležni smo jim, da nas podpirajo pri naših organizacijah in da nam dajejo moralno oporo. Toda prositi jih gnotne podpore ne za organizacijo, temveč za posamezne člane, ali veste, kaj je to? Slaba se nam godi, gotovo, a miloščine ne prosimo. Tako globoko ne smemo pasti. Naš ugled, naš stanovski ponos nam brani podvreči se javni milosti. Hvala Bogu, nismo pohabljeni in tudi ne lenuhi. Za svoje delo zahtevamo le plačilo. In če nam narod, ki zanj živimo, ne more in noče dati življenjskih pogojev, naj zvedo naši zanamci, da smo pač poginili na braniku od glada, izkrcavali za narod, ki je ravnodušno občudoval naše umiranje; nismo pa dali svojim krvnikom tako željno pričakovanega užitka: niso nam strli našega ponosa, naše časti! — Prosim ni greh, a prosim naj oni, ki ni opravičen zahtevati. Preveč je bede v naši domovini, preveč takih, ki morajo prositi, ki so navezani na milost. Pritrgali bi tem — tudi dobrosrčnost ima svoje meje — pritrgali bi mi, ki moremo zahtevati le plačilo. Seveda, če naših zahtev ne marajo slišati — mi njihove moramo — potem naj pride naša kri nad nje in nad njihove otroke!

B.

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

»Hoffmannove pripovedi«. Opera v 3 dejajnih s prologom in epilogom. Uglasbil Jacques Offenbach. Vsebina: Bogati Lindorf ljubi operno pevko Stello, s katero je za časa njenega bivanja v Milanu imel pesnik Hoffmann ljubavno razmerje. Na gostovanju v Norimberku ga Stella zopet vidi, ljubezen vzplamti v njenem srcu. Pesnika povabi na sestanek. Njenega slugo Andreja pa podkupi Lindorf in prestreže pismo, da ga Hoffmann ne dobi. Na vsak način bi rad Lindorf odvrnil pesnika od Stelle: sklene ga upijati. Predigra nam kaže razposajeno dijaško pivsko družbo v Lutrovi kleti. Hoffmann preveč pije in pripoveduje prijateljem o svojih treh ljubeznih. Vsako teh vidimo sedaj v resnici v treh dejanjih.

Prvo dejanje se vrši v Spalanzanijem fizikaličnem kabinetu. Tja pride Hoffmann, ki se je zaljubil v Olimpijo, Spalanzanijevo hčer, dasiravno je bila automata. Ugajala je Hoffmannu še bolj, ko je kupil od Coppelija čudovite naočnike, skozi katere se vse lepše vidi kot je v

resnici. Da Olimpija ni automata prepriča njega in vso pri Spalanzaniju zbrano družbo, ko zapoje dovršeno umetno arijo. Ko Coppelius zapazi, da ga hoče Spalanzani spraviti ob dobiček, v jezi razdrobi Olimpijo in tako uvidi Hoffmann osramočen, da je ljubil — automato.

Drugo dejanje. Iz dvorane v palači beneške kurtizane Giuliette se nudi razgled na krasno, mesečno noč nad Benetkami. Hoffmann se zaljubi v Giulietto, ki ljubi Slemila, moža brez sence. Čarovnik Dapertutto jo ima in bi rad tudi dobil Hoffmannovo, seveda s pomočjo Giuliette. Ta je že popolnoma vjela zaljubljenega pesnika v svoje mreže, da ji obljubi svojo podobo, pod pogojem, da se mu vda. Ona prekrši svojo obljubo in ga izda njegovim nasprotnikom. Iz daljave se začuje petje in krotot Giuliette.

Tretje dejanje. Crespelova hči Antonija je od strasti do petja začela bolehati in morala obljubiti očetu, da ne bo več pela. Obišče jo ljubeč Hoffmann in ona v svoji sreči zapoje. Pride dr. Mirakel, ki ga Crespel sumi, da je s svojimi pijacami umoril njega pokojno ženo. Nevarni dr. Mirakel pričara Antoniji prikazen njene ranjke matere, ki jo pregovarja, naj zapoje. Antonija se ne more premagati, zapoje lepo kot slavček in umre.

V epilogu smo zopet v Lutrovi kleti,

kjer je Hoffmann pravkar končal s svojimi pripovedkami. — Jacques Offenbach je znan kot zastopnik frivolne francoske cancanoperete in je šele s svojo opero »Hoffmannove pripovedi« prodril na svetovne gledališke odre in to leto dni po svoji smrti. Zanimivo je, da so na Dunaju prvič izvajali »Hoffmannove pripovedi« oni nesrečni večer, ko je gledališče na Ringu pogorelo. Mogoče je to tudi krivo, da so opero nekaj časa odstavili iz repertoarjev. Sedaj pa se vsepovsod poje. Uspeh provzroči lahka godba, krasne slike in predvsem Offenbachova bujna orkestracija. Dosedanji dve letošnji uprizoritvi na slovenskem odru sta uspeli izvrstno. Operna kriza je bila že pereče vprašanje in šele z angažiranjem dveh novih sposobnih moči je rešena. Kot Hoffmann se je predstavil Harfner-Karas in se odlikoval z lepim petjem, s še bolj naravno in premišljeno igro. Pevec in igravec dobrih lastnosti. Naj ga nam intedanca ohrani! Antonijo je pela novoangažirana primadona Lowzynska, ki ima izšolan glas in poje res s čutom.

Manj je pristojala vloga Giuliette Pantovi. Premalo kurtinzanskega je bilo na nji, kakor na vsem in v drugem dejanju premalo strastnega italijanskega. Tudi zahteva popularna barkarola v pevskem oziru več. V opereti ima Pantova več

sreče. Srčkana Olimpija je bila Richtarjeva. Njena koloratura je nekaj izvanrednega. Partije Spalanzanija, Slemila in Crespela so našle v Fejfarju dobrega interpretata. V demonske vloge Coppelija, Dapertutta, in dr. Mirakla se je hvalno uživel Križaj. Kakor v peyskem tako tudi v igralskem oziru je on zmerom dober. Njemu naslednika dobiti bo težko. Skrbno stori svojo dolžnost Peršlova. Visoko alt partijo Niklausa je izvedla pohvalno, v zadnjem aktu je zadovoljivo pogodila glas Antonijine stare matere. Neznatne vloge Hermana (Kovač), Lutra (Vouko), Čochnila, Pitichinaccia, Franca (Vondra) niso motile. Zbor je vobče znal, v predigri je bil nekoliko neroden. Hrazdira je temperamentno vodil opero, orkester zaslužil za ponovitev barkarole pred epilogom zahvalno ploskanje. Splošno so bile »Hoffmannove pripovedi« ena najboljših letošnjih predstav, zato tudi gledališče obakrat nabito polno. Gledališki list je lagal, ki je naznanil konec predstave ob polu 10. uri, iz gledališča smo šli šele ob en četrt na 11. uro. Zakasnitve vzrok so bile predolge pavze med dejanji.

—ec.

Prihodnja operna predstava bo opera »Naskok na mlin« Karla Weissza, komponista znane opere »Poljski žid« in priljubljene operete »Revizor«.